

KORONAVIRUS IN OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI

Objavljamo del prispevka kliničnega psihologa Mateja Peljahana o otrocih s posebnimi potrebami v času koronavirusa.

Celoten prispevek si lahko preberete na

<https://www.rtv slo.si/kolumne/koronavirus-in-otroci-s-posebnimi-potrebami/518153>

O otrocih s posebnimi potrebami v povezavi z epidemijo koronavirusa do zdaj nismo prav veliko govorili, čeprav bi si v aktualnih razmerah prav gotovo zaslužili več skrbi in pomoči. Vzroki za njihovo ranljivost tičijo v številnih dejavnikih tveganja (npr. zdravstvene težave in posebnosti, šolska neuspešnost, socialna stigmatizacija in izključenost, težki življenjski dogodki, odvisnost od pomoči drugih, specifični vzgojni pristopi idr.), ki sami po sebi sicer še ne pomenijo duševnih motenj, lahko pa skupaj in ob pomanjkanju varovalnih dejavnikov znatno povečujejo tveganje za njihov nastanek.

Ko se trudimo razumeti in predvideti čustveno doživljanje ter vedenjsko prilagajanje otrok s posebnimi potrebami na situacijo v povezavi s koronavirusom, upoštevajmo, da so ti otroci najprej in predvsem običajni ("normalni") otroci z običajnimi potrebami in odzivi. Pogovarjamo se, ne zastrašujemo, ostajamo realni, oblikujemo stalen dnevni ritem in rutino, krepimo občutek varnosti in kontrole, preusmerjamo fokus na ustvarjalne in pozitivne aktivnosti, v primeru hude stiske poiščemo pomoč ...

Otroke z motnjo pozornosti in hiperaktivnosti (ADHD) ter otroke s čustvenimi in vedenjskimi motnjami ter otroke z avtističnimi motnjami sprememba dnevne rutine še bolj prizadene kot ostale. Veliko težje se prilagodijo na zmanjšan in zaprt življenjski prostor

stanovanj, v katerih poteka izolacija. Počutijo se utesnjene, zaradi občutka izgube osebne svobode doživljajo krivico in jezo, ki jo s svojim verbalnim ali fizičnim vedenjem največkrat projicirajo in usmerjajo prav na svoje bližnje. Njihovo vedenje je lahko tvegano tudi zaradi tega, ker težje sprejemajo meje, sledijo navodilom, ukrepe in pravila, ki v teh razmerah veljajo, pa iz protesta lahko celo bojkotirajo. Število medosebnih konfliktov med družinskimi člani se v takih razmerah praviloma zelo poveča. Pomembno je, da starši ohranjajo mirnost in medsebojno usklajenost, se z otroki dogovarjajo o tedenskem in dnevnem urniku, v katerem morajo biti jasno določene obveznosti kot tudi pravice. Sestavni del vsakega dneva morajo biti tudi odmori z gibanjem in sproščanjem ter seveda prosti čas, ki ga v okviru postavljenih mej vsak član lahko svobodno izrabi, kot želi.

Otroci s primanjkljaji na posameznih učnih področjih imajo kljub povprečnim ali celo nadpovprečnim intelektualnim sposobnostim specifične učne težave, zaradi katerih bi bili brez ustreznih prilagoditev in pomoči v šoli neuspešni. Lahko imajo izrazite težave pri branju, pisanju, pravopisu in/ali računanju. Za odpravljanje težav imajo na podlagi odločbe Komisije za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami dodeljeno dodatno strokovno pomoč, ki jo izvaja za to usposobljeni specialni pedagog. Vzgojno izobraževalna ustanova jim (tako kot tudi vsem ostalim kategorijam otrok s posebnimi potrebami) pripravi individualiziran program, v katerem so opredeljene vse potrebne prilagoditve pri poučevanju, preverjanju in ocenjevanju znanja, fizična pomoč morebitno dodeljenega spremljevalca idr. V okviru šolanja na daljavo, ki trenutno poteka, se seveda številne prilagoditve in pomoč ne morejo izvajati. Že v

običajnih razmerah si večkrat upravičeno postavljamo vprašanja in izražamo dvome o učinkovitosti in ustreznosti naših inkluzivnih praks, zaprtje šol pa je mnoge otroke s posebnimi potrebami postavilo v še bolj nezavidljiv položaj. Nedvoumno je, da šole in učitelji v teh dneh vlagajo izjemne napore, da bi bil predpisan učni načrt realiziran v kar največji meri, vendar si težko predstavljamo, da med učenci/dijaki s posebnimi potrebami ter ostalimi ne bi prihajalo do še večjih razlik pri šolski uspešnosti, kot so bile do zdaj. Morda pa bodo aktualne izkušnje vendarle prispevale k spremembam šolskega sistema, za katerega si vsi želimo, da bi bil vsaj malo bolj sodoben, prijazen in učinkovit.

Na koncu še nekaj besed o [starših otrok s posebnimi potrebami](#). Kot vedno je poglavitno breme padlo prav na njihova pleča. Pa ne samo zdaj. Ko na ulici vidimo otroka v invalidskem vozičku, otroka, ki ne vidi, otroka, ki se nenavadno obnaša ali otroka, ki je preprosto drugačen, se največkrat ne zavedamo, kakšne zgodbe živijo in nosijo s seboj starši teh otrok. Morda se nam za trenutek zasmilijo, saj se verjetno vsi strinjamo, da predstavlja otrok, za katerega zdravniki ob rojstvu ali pa tudi pozneje staršem rečejo, da z njim ni in ne bo vse v redu, eno težjih možnih življenjskih preizkušenj. In potem gremo naprej. Ne zavedamo se, koliko časa mora preteči in koliko energije mora biti vložene, da se starši soočijo s težko resničnostjo, premagajo številne ovire, čustveno sprejmejo izgubo in na novo osmislijo življenje. Nekaterim to uspe do najvišje ravni, nekateri zmorejo vzpostaviti zgolj krhko notranje ravnovesje, spet drugi na tej poti pregorijo. Največkrat svojih stisk niti ne pokažejo navzven, saj mislijo, da se od njih pričakuje, da bodo kos vsem izzivom in pri tem ostali trdni kot skala. Situacija v povezavi s koronavirusom je njih še

posebej obremenila. Poleg vseh obveznosti in skrbi, ki jih že tako zahteva otrok s posebnimi potrebami, so zdaj porinjeni še na področja dejavnosti, ki so jih do zdaj opravljale institucije z zaposlenimi specialnimi pedagogi, logopedi, psihologi, socialnimi delavci, medicinskimi sestrami, fizioterapevti, delovnimi terapevti ... Ali smo prepričani, da jim ne nalagamo preveč?